

REFERANDUM SONUÇLARI

Latince referendum olarak anılan referandum, doğrudan demokrasinin en güzel örneği olarak, genel olarak anayasa değişikliği, çıkarılması düşünülen yasaların kabulü ya da çok önemli meselelerde halkın iradesini belirlemek amacıyla yapılan halk oylamasıdır.

Darbe ile hazırlanan 12 Eylül 1982 Anayasası'nın bazı maddelerini değiştirmek amacı ile 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandum sonuçlarına göre halkımızın %58'i değişiklikten yana "evet", %42'si ise "hayır" oyu kullanmış, halk iradesi tecelli etmiştir.

Yöntem Araştırma Danışmanlık olarak yurt dışından bir müşterimize yaptığımız araştırma sonuçları, %12 civarında olan kararsızların, sorduğumuz farklı sorulara verilen cevaplardan geliştirdiğimiz bir algoritma ile dağıtılmasından sonra, %57 "evet", %43 "hayır" şeklinde tezahür etmişti. Akdeniz, Ege ve Trakya'da "hayır" Marmara, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu'da ise "evet" oyları ortalamaya göre hayli yüksekti. Oy kullanıldıktan sonra yapılan ve basında yer alan bir araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi sosyo-ekonomik düzey, yani eğitim ve meslek düzeyi arttıkça "hayır" oyları artıyor, buna karşılık "evet" oyları düşüyordu. Bu bulguları, Türkiye nüfusu ile birlikte değerlendirip belli bir algoritmaya oturtursanız, ortaya çıkan kesin sonuçların Türkiye'nin toplumsal yapısı ile çakıştığını görmek mümkündür. 1000 örnekle, çok aşamalı, tabakalı tesadüfi örnekleme tekniği kullanarak gerçekleştirdiğimiz ve standart hatasının % 95 güven aralığında \pm %3.2 olduğu araştırmamızın basında yayımlanan bir çok araştırmadan daha isabetli sonuç vermesi, mesleğimiz açısından sevindirici olmuştur.

Müşteriye özel olduğu için basında yer almayan bu araştırma sonuçlarına göre, her ne kadar referandum sonuçlarında daha net görülmüş olsa da, MHP seçmeninin bir kısmının "evet" şeklinde oy kullanacağını tespit etmiştik. Nitekim Orta Anadolu'da MHP'nin güçlü olduğu illerden "evet" çıkması bu tespitimizi doğrulamıştır. Kuşkusuz her hangi bir seçimde CHP'ye oy vereceğini söyleyen küçük bir seçmen kitlesinin de "evet" diyeceği bulgularımızın arasındaydı ki, bu küçük kitle kısmen de olsa değiştirilmesi öngörülen maddelerden haberdardı. Buna karşılık basında yer alan diğer araştırmalarda da tespit edildiği gibi, bu referandumda seçmenlerin çok büyük bir kesimi değiştirilmesi öngörülen maddelerden habersizdi ve aslında bunun seçmen açısından her hangi bir önemi de yoktu.

* * *

Bu bağlamda birkaç günden beri televizyona çıkıp gerek "evet" gerekse "hayır" yanlısı bazı gazeteci ya da akademisyenlerin, ellerinde herhangi bir veri olmadan, maddelerin yeterince anlatılmadığını, dolayısıyla anlaşılmadığını ya da sahil şeridinde yaşayan seçmenlerin milliyetçi bir tavır sergileyerek "hayır" dediklerini söylemelerini şaşkınlıkla izlediğimi ifade etmeliyim. Hele kıyılardaki seçmenleri neredeyse milliyetçilikle suçlayan, bir zamanlar izlediğim iki "sol" dergiyi uzunca bir süredir yöneten bir liberal solcu vardı ki, söylediklerini işitmiyor, konuştuğunda öncelikle teorik, sonra da pratik anlamda hata yapmaya devam ediyordu. Peki, kendilerini demokrat diye niteleyen bazı "aydıncıkların" "hayır" oyu verecek olanları "ruh hastası", "darbeci", "ahlaksız"

olarak nitelemelerine ne demeli? Her yaz çok az insana nasip olduğunu bildiğimiz Türkiye'nin kıyılarında mavi yolculuğa çıkan bu aydıncıklar önümüzdeki yaz tekrar mavi yolculuğa çıkmak için Bodrum, Marmaris ya da Ayvalık'a, köfte yiyip rakı içmek için ise Trakya'ya gittiklerinde "hayır" oyu verecekleri için "ruh hastası" vb. olarak niteledikleri bu yörelerde yaşayan insanlarımızın yüzlerine nasıl bakacaklar, onların teknelerine nasıl binecekler, onlarla güzelim Trakya türkülerini nasıl söyleyecekler acaba? Ramazan ayında bu güzel kıyılarda içki içen bu aydıncıklara, referandumda "hayır" oyu verecekleri için "ruh hastası" olarak nitelendirilen o insanların ne kadar toleranslı davrandıklarını, "evet" diyen Orta Anadolu'lu muhafazakar bazı insanlarımızın ise zaman zaman ne kadar sert olabildiklerini hepimiz biliyoruz. Orta Anadolu'nun milliyetçi/muhafazakar olduğunu bilmeyen yoktur sanırım. Kuşku yok, bu durum ve yapı ülkemiz mozağının bir parçasıdır.

Tüm dünyada, farklı insanlarla karşılaşma olasılığı iç kesimlere göre çok daha fazla olduğu için kıyılarda, sınırlarda ve uçlarda en aydınlık, en dışa açık, en toleranslı, en maceracı, en çok okuyan, en çok dil bilen insanlar yaşar ve bu yüzyıllardan beri neredeyse bir yasadır. Unutmayalım ABD'nin kıyıları hemen her seçimde ilerici "Demokrat" rengin simgesi olan mavi, iç kesimleri ise muhafazakar "Cumhuriyetçi" rengin simgesi olan kırmızıdır.

* * *

Öyle sanıyorum ki Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, kendisi ve partisi açısından tutarlı biçimde, "hayır" cephesini CHP, MHP, TKP, ÖDP, YARSAV vb. şeklinde sıralamasının, özellikle milliyetçi/muhafazakar Orta Anadolu seçmenini, solla bir arada olmamak, onlarla birlikte hareket etmemek adına "evet"e yönlendirmesinde oldukça önemli katkısı olmuştur. Orta Anadolu'daki milliyetçi/muhafazakar üçgende yaşayan seçmenlerin TKP ya da ÖDP ile aynı yönde hareket etmeleri mümkün değildi ve öyle oldu. Yine basından, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın teşekkür konuşmasından ve MHP yetkililerinden öğreniyoruz ki, referandum sonuçlarında "okyanus ötesi"nin "hayır" oyu verilmesi konusunda önemli etkisi olmuştur.

Kuşkusuz, iktidar ve muhalefet adına ekonomik anlamda eşitsiz bir tanıtım kampanyası yürütülmüştür. Bununla birlikte AKP'nin yürüttüğü kampanya doğası gereği ("evet" olduğu için) son derece kolay işlenmiş; muhalefet ise, yine doğası gereği ("hayır" olduğu için) maddeler hakkında kolay anlaşılır bir "concept" geliştirememiştir. Oy pusulasındaki beyaz ve kahverengi renklerinin bile psikolojik etkileri olduğunu unutmayalım.

Kampanyanın en olumsuz yanı, tarafların, birbirlerini ağza alınmayacak sözlerle suçlamaları olmuştur. Bu olumsuz tutum birkaç günden beri televizyonlarda yapılan tartışma programlarında da devam etmekte, taraf(tar)lar birbirlerine belden aşağıya vurmaktadırlar. Neyse ki Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun, kampanya sırasında kırıcı sözler söylemiş olduklarından dolayı karşılıklı özür dilemeleri hoş olmuştur. Ama basındaki taraf(tar)lar için aynı şeyi söylemek zordur.

Türkiye'nin son siyasi haritası, yani Akdeniz, Ege ve Trakya'daki seçmenlerin CHP'nin önderliğini yürüttüğü "hayır" kampanyasını, Marmara, Karadeniz ve Orta Anadolu'daki seçmenlerin AKP'nin önderliğini yürüttüğü "evet" kampanyasını, Doğu ve Güney Doğu Anadolu'daki seçmenlerin ise BDP'nin önderliğini yürüttüğü "boykot" kampanyasını desteklemeleri, anılan bölgelerin toplumsal yapısı ve siyasi/ideolojik tutumları ile son derece tutarlılık göstermiştir. Bu anlamda verilen oylar tamamen ideolojik ve politik olmuştur. Örnek olsun radikal solun güçlü olduğu ve "hayır"ın yüksek çıktığı Tunceli ile radikal sağın güçlü olduğu ve "evet" in yüksek çıktığı Yozgat bunun en tipik örnekleridir. Bir kısım MHP'li seçmenin "hayır",

Yöntem

5. Gazeteciler Sitesi No.30
34335 Levent / İstanbul
Tel: 0212 281 89 66 / 67
www.yontemresearch.com

çok küçük (marjinal) bir kısım liberal solcunun ise “evet” demesi bu gerçeği değiştirmez. Bu bağlamda, ne söylenirse söylensin, değiştirilmesi öngörülen anayasa maddeleri hakkında yapılan referandum iktidar partisine verilecek bir güven oylamasına dönüşmüş ve AKP güven oyu almıştır. Bunda kısmen de olsa muhalefet partilerinin yanlış taktikleri rol oynamış olabilir. Hiç kuşku ki ekonomik durumun geçen yıla göre kısmen iyi olması da bu güven oyunda önemli rol oynamıştır denebilir. Böyle bakınca, referandumun, bazı yazarların çoktan bitti demiş olmalarına rağmen, adeta klasik anlamda sağ/sol mücadelesi şeklinde tezahür ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. 2011’de yapılacak olan genel seçimlerin şimdiden çok çetin geçeceğini söylemek için kâhin olamaya gerek yok sanırım. Bu analiz çerçevesinde, muhtemelen en büyük mücadele, kısmen de olsa aynı tabana seslenen AKP ile MHP arasında cereyan edecektir.

Maalesef, bunca harcanan emeğe ve tanıtım faaliyetine rağmen bir azınlık dışında tam olarak neye oy verdiğini bilmeyen, hatta buna hiç gerek duymayan ama sorgulamadan çeşitli yönlendirmelere açık ve doğal olarak referandum bilinci gelişmemiş bir seçmenimiz var. Ayrıca referandumda oy kullanmaya tenezzül etmeyen, bu nedenle demokrasinin gereği sonuçlar hakkında yorum yapmaya hakkı olmadığını düşündüğüm ve resmi rakamlara göre sayıları 11 milyonu geçen, bilinçli olarak “boykot” edenlerin dışındaki, “kayıtsız” ve aynı zamanda duyarsız seçmenlerimiz olduğunu da unutmayalım.

Önümüzdeki dönem, başkanlık sistemine geçiş tartışmalarının da yapılacağı hayli zengin bir politik mücadeleye sahne olacak gibi görünmektedir. Bu bağlamda, yeniden tanımlanabilecek ve gündeme getirilebilecek “sağ ve sol blok” kavramları ise politik arenayı bambaşka bir çehreye dönüştürebilir. Bu anlayışla geliştirilecek politikalar yeni birleşme ya da ittifakların habercisi olabilecektir. Bekleyip göreceğiz.

M. Bülent Gündoğmuş

bulent.gundogmus@yontemresearch.com

Yöntem

5. Gazeteciler Sitesi No.30
34335 Levent / İstanbul
Tel: 0212 281 89 66 / 67
www.yontemresearch.com